

Волкова О.Г.
Кандидат економічних наук
викладач кафедри фінансів
Одеського Національного економічного університету

Volkova O.G.
Candidate of economic sciences
teacher of department of finances
Odessa National University of Economy

КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

CREDIT ACTIVITY CREDIT UNIONS UKRAINE

Анотація. Досліджено динаміку і структуру кредитів, наданих кредитними спілками України. Проаналізовано основні проблеми кредитної діяльності спілок України та визначено чинники впливу на її стан. Запропоновано шляхи вдосконалення кредитної діяльності спілок України.

The dynamics and structure of loans to credit unions in Ukraine. The basic problem credit unions of Ukraine and identified the factors that influenced its condition. Ways to improve credit unions of Ukraine.

Вступ. Діяльність установ кредитної кооперації, до яких належать кредитні спілки, передбачає взаємне кредитування членів спілок за рахунок їх власних спільних заощадження. За таких умов, кредитні спілки, поряд з банківськими установами, формують пропозицію на обсяги та вартість кредитних ресурсів. В умовах існуючої на фінансовому ринку України обмеженості кредитних ресурсів та їх достатньо високої вартості, питання формування спілками оптимальної кредитної політики, яка б задовольняла потреби позичальників, є досить актуальним.

Аналіз останніх наукових досліджень. За останні роки помітно збільшилась увага вітчизняних наукових кіл до питань функціонування кредитної кооперації в Україні. Так, дослідженню функціонування та перспектив розвитку кредитних спілок в Україні у після кризовий період присвячено праці Маліновської О.Я. [1], Ковалів В.М. [2], Сидоренко О.М. [3] та інш. Питання кредитної діяльності спілок розглянуті у працях Власюк С.А. [4], Мазур І.М. [5], управління кредитними ризиками розглядає Гриценко О.І. [6]. Разом з тим існуючі на сьогодні

проблеми у підвищенні фінансової результативності кредитних спілок в Україні потребують дослідження пов'язаного з цим питання кредитної діяльності цих установ.

Постановка завдань. Метою даної статті є аналіз кредитної діяльності кредитних спілок України, визначення основних чинників, які гальмують її розвиток та розробка пропозиції щодо підвищення якості кредитного портфеля спілок.

Результати дослідження. Найбільш питому вагу в активах кредитних спілок України займають кредити (96,0 % у 2012 році), що свідчить про те, що спілки виконують свою першочергову місію щодо взаємного кредитування своїх членів.

Світовий досвід діяльності кредитних спілок засвідчує, що саме вони займають провідне місце у споживчому кредитуванні. Аналогічні тенденції простежуються й у національних кредитних спілках (табл.1).

Таблиця 1

Структура кредитного портфеля кредитних спілок України за напрямками кредитування у період 2004-2012рр.

	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Споживчі	55	52,2	49,5	42,7	48,5	39	32,5	37,9	53,4
Комерційні	11,6	14,3	16,3	15,2	17,9	17	28,9	9,0	7,8
Іпотечні	6	7,4	8,1	8,1	10,8	11	10,3	18,6	23,1
Фермерські	2,1	2,9	2,6	3,0	3,0	3	3,8	6,0	5,7
Різні	25,3	23,2	23,7	31	19,8	30	24,5	28,5	10,0

Примітка. Таблицю складено за даними [7].

Слід визнати, що структурні зміни щодо напрямів кредитування у розглянутий період суттєво не змінилися поряд із збільшенням питомої ваги довгострокових кредитів (більше 12 місяців) (табл.2).

Таблиця 2

Структура кредитного портфеля кредитних спілок України за строками кредитування у період 2004-2012рр.

	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
До 3 місяців	3	2,3	1,7	2,2	2,6	2,5	2,6	2,0	2,9
Від 3-місяців до 12 місяців	66	62,4	62,1	58,1	53,3	58,4	55,7	45,0	42,4

Більше 12 місяців	31	35,3	36,3	39,7	44,1	39,1	41,7	50,0	54,7
-------------------	----	------	------	------	------	------	------	------	------

Примітка. Таблицю складено за даними [7].

Про існування попиту на кредити кредитних спілок свідчить показник закредитованості їх членів (питома вага позичальників у загальній кількості членів спілок), який демонструє позитивну динаміку та у 2012 році практично досяг рівня до кризового періоду. Поряд з цим, питома вага вкладників у загальній кількості членів спілок має негативну тенденцію та у 2012 році знизилася більше ніж у два рази порівняно з докризовим періодом(табл.3).

Таблиця 3

Питома вага позичальників та вкладників у загальній кількості членів кредитних спілок України у період 2007–2012 рр.

Назва показника	2007 р.	2008 р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Питома вага позичальників у загальній кількості членів кредитних спілок, %	23,5	21,7	19,3	21,8	23,5	23,0
Питома вага вкладників у загальній кількості членів кредитних спілок, %	10,3	6,1	5,34	5,02	4,5	4,09

Примітка. Таблицю складено за даними [7].

Враховуючи, що 80% кредитів профінансовано за рахунок залучених депозитних внесків, суттєве зниження питомої вкладників свідчить про те, що на фоні збільшення попиту на кредити спілок, останні втрачають основне джерело формування кредитних ресурсів.

Фінансування більшості кредитів за рахунок саме депозитних вкладів засвідчує й залежність вартості й строків кредитів від вартості й строків залучення депозитів.

Щодо вартості послуг кредитних спілок України (депозитів та кредитів), слід зазначити, що вони завжди перевищували вартість аналогічних банківських послуг, що обумовлювалося наявністю гострої конкуренції з боку банків на ринку депозитів. Висока плата за залученими коштами обумовлює досить високу процентну ставку за кредитами та зменшує їх привабливість та доступність для позичальників.

Досить висока ціна кредитів спілок нівелювалася ліберальним характером кредитної політики спілок до оцінки платоспроможності позичальників, надання гарантій та забезпеченості кредитів, яку додержувалися спілки до кризи 2008/2009р. Швидке оформлення кредиту для фізичних осіб зробило кредит доступним, але з високою ступеню ризиковості. Слід пам'ятати, що орієнтація на

сектор домогосподарств обумовлює залежність стабільного функціонування та розвитку фінансової установи від стабільності соціально-економічного становища населення. Отже, погіршення платоспроможності населення в період фінансової кризи вплинуло не тільки на зменшення схильності останнього до заощаджень, а й на якість кредитного портфелю спілок (табл.4).

Таблиця 4

Темпи зростання кредитного портфеля, проблемних кредитів кредитних спілок України у період 2007–2012 рр.

Назва показника	2007 р.	2008 р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Темпи зростання кредитного портфелю (залишок на кінець періоду), %	173,8	123,5	70,1	85,7	66,8	113,1
Темпи зростання заборгованості за неповерненими та простроченими кредитами, %	180,7	238,1	174,5	115,2	30,2	96,2
Питома вага не повернених, прострочених кредитів у загальному обсязі наданих кредитів членам кредитних спілок, %	6,3	12,1	30,1	40,5	18,4	16,1

Примітка. Таблицю складено за даними [7].

Аналіз темпів зростання кредитного портфелю засвідчує негативну динаміку цього показника до 2012р., у якому, вперше з посткризового періоду, відзначається незначене поживлення. Однак, повністю визнати цю тенденцію позитивною слід з обережністю, з огляду на негативну тенденцію збільшення питомої ваги протермінованих кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля спілок (рис.1). Протерміновані кредити обумовлюють певну невизначеність у фінансових надходженнях спілок.

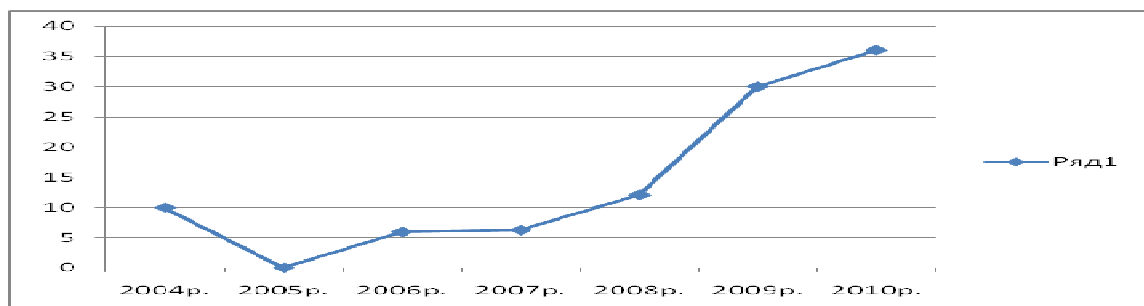

Рис. 1. Питома вага протермінованих кредитів у кредитному портфелі кредитних спілок України у період 2004-2010рр.

Примітка. Діаграму складено за даними [8].

Як зазначено у дослідженні на замовлення KfW «Кредитні спілки в Україні після фінансової кризи – фактичний стан і перспективи розвитку» категорія протермінованих кредитів містить кредити від 10 до 1000 днів протермінованої заборгованості. Обсяг нарахованих але не сплачених відсотків за кредитами збільшилася з 9,6% на початку 2009 року до 21,7% в кінці року [8]. Саме фінансова криза викрила неплатоспроможність населення та примусила спілки проводити більш зважену кредитну політику в сфері кредитування.

В основі фінансової спроможності спілки лежить збалансованість структури виданих кредитів та залучених депозитних вкладів за строками та сумами (табл. 5).

Таблиця 5

Розподіл кредитів та депозитів у кредитних спілках України за строками у період 2007 – 2012

рр.

Рік	До 3 місяців		Від 3 до 12 місяців		Понад 12 місяців		Внески до запитання	Блокований рахунок
	Кредити, %	депозити, %	кредити, %	депозити, %	кредити, %	Депозити, %	депозити, %	депозити, %
2007	2	2	5,8	5,8	40	38	1,6	0,4
2008	2,6	2	43,4	5,8,2	54,0	37,9	1,5	0,4
2009	2,6	2,9	58,3	54,4	39,1	39,8	2,5	0,4
2010	2,6	3,7	55,7	50,6	41,7	44,0	0,5	1,2
2011	2,0	4,0	48,0	Данні відсутні	50,0	Данні відсутні	0,3	28,0
2012	2,9	2,6	42,4	34,2	54,7	60,6	2,6	0

Примітка. Таблицю складено за даними [7].

Дані табл. 5 свідчать про те, що за останні п'ять років відбувалося розбалансування строків кредитування зі строками залучення коштів на депозитні рахунки, тобто довготермінові та середньострокові кредити надавалися за рахунок короткострокових депозитів.

Підсумовуючи, можна окреслити наступні фактори, що перешкоджають активному розвитку кредитних операцій спілок:

1. Зменшення залучення депозитних внесків, які є основним джерелом формування кредитних ресурсів, внаслідок втрати довіри населення до фінансової спроможності спілок виконувати зобов'язання за депозитними вкладками.
2. Висока вартість залученого фінансового ресурсу у вигляді депозитних вкладів, що обумовлює й високу вартість кредиту .
3. Високий кредитний ризик, який обумовлений низькою якістю кредитного портфеля спілок за рахунок високої питомої ваги неповернених кредитів, а також протермінованих кредитів.
4. Відсутність достатньої кількості кваліфікованого персоналу, спроможного ефективно діяти щодо примусового стягнення кредитної заборгованості.

Вищеперелічені чинники, які гальмують розвиток кредитної діяльності спілок, дають змогу визначити заходи, які можуть позитивно вплинути на ситуацію :

- для зменшення ризику неповернення кредиту, притамане кредитними спілкам спрощення процедури видачі кредитів за рахунок надання поручительства інших членів спілок має бути доповнено майновим поручительством, страхуванням;
- впровадження активної співпраці кредитних спілок з бюро кредитних історій;
- активізація спілок у роботі із проблемною кредитною заборгованістю в частини продажу боргів колекторським, фінансови установам;
- залучення спілок до державних програм рефінансування під заставу якісних кредитів, що, з одного боку, стимулюватиме кредитні спілки до активної боротьби з проблемними кредитами, з іншого боку, підвищить обсяги їх кредитних ресурсів.

Підсумовуючи, слід підкреслити важливу роль кредитних спілок у задоволенні потреб своїх членів у доступних кредитних коштах. Вважаємо, що існуючі проблеми в кредитній діяльності спілок мають бути вирішені комплексно як на рівні кредитних спілок (застосування заходів забезпечення кредитів у вигляді майнового поручительства, страхування, співпраця з бюро кредитних історій), так і на державному рівні (державне рефінансування спілок).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маліновська О.Я. Основні проблеми та перспективи розвитку кредитних спілок у сучасних умовах розвитку економіки України / О.Я. Маліновська // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки .- 2012.- №1(27). – с. 137-142

2. Ковалів В.М. Кредитна кооперація в Україні: історичні аспекти становлення, важливість та сучасний стан функціонування / В.М. Ковалів, І.І. Грубінка// Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011.- №2 . – с. 131-137
3. Сидоренко О.М. Місце та роль кредитних спілок на фінансовому ринку України / О.М. Сидоренко // Вісник Університету банківської справи НБУ . – 2011.- №1(10) – с. 172-174
4. Власюк С.А. Роль кредитних спілок у системі кредитних відносин / С.А. Власюк // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. - 2011 .- №6. – с. 247- 252.
5. Мазур І.М. Особливості активізації впливу кредитних спілок на розвиток малого бізнесу України / І.М. Мазур, Ю.Ю. Чабан // Науково-інформаційний вісник . – 2010. - №2. – с.68-73
6. Гриценко О.І. Концептуальні засади формування кредитної політики кредитних спілок/ О.І. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2011 .- №2. – с.24-29
7. Офіційна Інтернет-сторінка Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.dfr.gov.ua>
8. Дослідження на замовлення KfW: Кредитні спілки в Україні після фінансової кризи – фактичний стан і перспективи розвитку, 2010 : Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.pzv.net.ua/?nid=news1335>